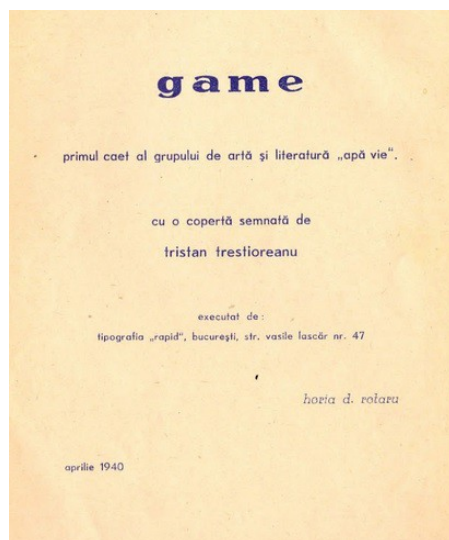

Game... minore

Theodor Rogin
[Tudor George Pereverza]

Apă vie... Nici un dicționar, nici o istorie literară nu menționează grupul acesta – „de artă și literatură” –, despre existența căruia avem, deocamdată, o unică mărturie temporală: anul 1940; nu știm cum s-a ivit și cât a dăinuit, dacă va fi avut vreun program estetic bine definit, dincolo de ceea ce poate fi liber deductibil și eligibil prin lectura răbdătoare, lipsită de prejudecăți, dar și de prea mari așteptări, a poeziilor publicate în cele 12 pagini a ceea ce s-a dorit a fi doar „primul caet” al numitului grup.

Dintre cei 12 autori prezenți, singurii ale căror nume mai spun ceva contemporanilor noștri (avizați!) sunt Traian Lalescu și Dimitrie Stelaru. La momentul apariției broșurii, debutaseră deja editorial: primul, în 1939, celălalt, câțiva ani mai devreme.

Dar... ceilalți? De la Constantin Bivolaru a rămas un volumaș: Omule, îți dau o carte, cu un „portret inedit” de Iliu (să fie vorba de Victor Iliu, viitorul regizor al filmului *Moara cu noroc?*), care cuprinde nu puține versuri izbutite. Poemul motiv, cel din titlu, are ca ascendent Testament-ul arghezian: „Omule, îți dau o carte/ Cu'nceput de viață/ Și sfârșit de moarte./ Ți-o dă pământul, e cartea lui/ Scrisă de mâna nimănu”. Bivolaru inaugurează aceste *Game* prin poezia Albatros, din care citez: „Poetul doarme un somn de deșteptare,/ visele lui-s din somnuri ne'ncepute,/ Așa cum doarme'n valuri trează'n treaga mare,/ așa cum ne grăesc minunile lui mute”. De ce „minunile lui” și nu ale „ei” – ale mării?

Emanoil Cobzalău a trăit până mai aproape de noi (da, dar de când până când?), fondând și un cnaclu – Fântâna Mioriței –, de care-și leagă numele poeți chiar mai puțin cunoscuți decât el. Fiindcă el, debutat în 1943, cu *Țara de cetini*, volum însoțit de portretul executat de Eugen Drăguțescu, va reveni abia în 1973, cu *Zestrea viselor*, urmat, în 1982, de Oltița. A mai semnat un opus, în 1947, de o cu totul altă „respirație”: *Aspecte din viața economică a Transilvaniei*. În *Game*, broșura de care de ocupăm, publică Mitul copilăriei (dedicat „poetului Eugen Jebeleanu” și inclus ulterior în prima carte), în care visează, cam amestecat, la „palatele de mărgean ale necuprinsului” și la (voilà!) „mirosul cetinilor și al cimbrului de câmp”. Marian Popa, în *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, îl pomenește pe Cobzalău în vreo patru locuri, fără a-l comenta, însă.

De George Druțu, n-am aflat nimic altceva (plachete, volume), în afară de colaborarea la *Game*, intitulată atât de simplu *Poem* (lui Ion Velicu), în care își consolează mioritic mama: „Nu trebuie să plângi./ Fata aceia cu ochi mari și triști/ n-o să-mi dea niciodată înapoi/ râsul și cântecul”. Fata aceia cu ochi mari și triști... moartea.

De la Lucian Dumitrescu (1923-?) ne-au rămas, într-o primă etapă, două volume datând din 1939 – Pândar de stele – și, respectiv, 1941 – Frații mei, oamenii. Va reveni în actualitate în intervalul 1956-1983, cu poezie, dar, mai ales, cu proză conformistă de inspirație istorico-eroico-militară. În Game, i se tipărește Poem grav, din care citez ultima strofă: „În ochii tulburați de căprioare/ nicicând un șold de lut nu s-a culcat – / Dar Doamna-ți va trimite-un pod de scamă/ din trupul ei de pânză, destrămat”. Textul poate fi (re)citit și în cartea din 1941.

Petre Ecovescu lasă posterității volumul său de poeme, destul de consistent (144 p.), din 1939 – Dajdia umbrelor. Aflăm, dintr-un articol semnat Al. Doru Șerban: Autori gorjeni care au suferit persecuții politice în regimul comunist, că Petre Ecovescu s-a sinucis pe 2 ianuarie 1959, prin defenestrare, chiar din redacția ziarului „Steagul roșu”, lăsând și un bilet „demn” de Memorialul durerii: „Mă omor din cauza terorii comuniste”. Game îi găzduiește Pelicanul de foc: „Pelicanul de foc și-a smuls coasta/ și'n zare se zvârcolește pe moarte:/ pe apele necunoscutului, departe,/ corsarii vârcolaci i-au robit nevasta”.

Cu excepția poeziei în trei strofe Spleen, pe Constantin Gavrilu îl paște un anonim absolut. Pentru feelingul ei întrucâtva bacovian, o reproduc integral: „Amurgul moare laș,/ fără svârcoliri și suspin./ Tremurând chin,/ luminile s'aprind în oraș./ Dela centru la periferie/ nu s'a[']ntâmpnat nimic./ Doar azi dimineată un dric/ a dus o fată la cununie./ Toamna?... un fapt divers/ pustiul și amar/ gândurile mi-au sleit în pahar./ Nu mai scriu nici un vers!”. Să se fi ținut de cuvânt?

Și... am ajuns la primul nume menționat la începutul textului: Traian Lalescu (1920-1976), tizul ilustrului matematician – tatăl său. Joacă, titlul propus să apară în Game, va fi inserat și în volumul Lanterna magică (1941), scris împreună cu Ștefan Baci. E o poezie a paradisului pierdut al copilăriei: „[...] Tovarășii mei au pornit pe alt drum,/ au rămas doar umbrele unor copii./ [...]. Omul pe care'l cunosc din oglindă/ o să râdă cum n'a mai răs niciodată,/ și-o să se avânte-n joaca minunată.../ cine-o să fugă după el, să mi-l prindă?” Ca și la George Druțu și Constantin Gavrilu, se face asocierea între o tânără și moarte – la Traian Lalescu e chiar „fata gătită'n rochie de mireasă,/ prietena mea, moartea mea, iubita mea”.

Și în ce-l privește pe Grigore Lăzărescu, istoria literară tace mîlc. Și el îi dedică o poezie – Oră – lui Ion Velicu. Are numai două strofe și nu e „rea” deloc: „Simt dorinți nevisate încă de plante, tăcerile mele se prefac în petale./ În manuscrisele mele s'au cuibărit licuricii./ Luminile lor de speranță îmi smulg din suflet pumnale./ Prieteni, iertați tâmpelile zbuciumatului întârziat;/ zbârciturile de pe fața sa n-au cunoscut dreptatea./ În noaptea asta se vor zdrobi catapetesmele/ iar mâine'n zori tăcutul meu toiag va părăsi cetatea”. Și a părăsit-o... definitiv.

Dumitru Missir figurează în cataloagele bibliotecilor cu o plachetă lirică de 47 de pagini, cu titlu de romantism târziu și dedicată... soției: Macabre. An de apariție: cca 1941. În Vis în doi, publicat în Game, se vedește deopotrivă clasicizant, prin opțiunea pentru rima încrucișată: „Peste mări de vise, curg uitate doine/ de șoptiri domoale – zugrăviri de tânjet/ ce nu mor, nici surpă... și-n răsfăț de moine/ dorm nevolnicite, ciute mici de cuget./ [...]./ Guri încătușate... mâini uitând să vreie.../ coborând cu taină mag pe toate – amurgul.../ În grădini de rugă băjbăe-o scântee/ și-un poem, cu suflet își adapă murgul...”, și modern, prin utilizarea ritmică, nu și abuzivă, a unor vocabule conținând consoana „g”. Și zău dacă te-ai fi așteptat ca ea să fie atât de... eufonică.

Constantin Pârlea (1917-?) ne-a lăsat moștenire trei opuscule, apărute în ceva mai cunoscuta colecție „Adonis”: Scuturi frânte, în 1938 (poem în 6 părți), un an mai târziu, Mihail Săulescu, în care-l omagiază pe confratele căzut, la 28 de ani, pe frontul Marelui Război și, în 1944, minixegeza Poezia lui Virgil Treboniu (coleg din cadrul grupării „Adonis”). Și el, Pârlea, preferă rima încrucișată, în poema Loc trist, care amintește – ecou îndepărtat – de struna lui... Goga: „E locul trist al vechilor tristeți/ pe care-l căutăm, mereu, departe,/ când fruntea ridicăm din dimineți/ și-o îndreptăm bizară înspre moarte. [...]. Aici în țara asta niciodată/ durerile n-au mers pe drumul lor./ cad frunze năruite ca o fată.../ aici s' făurit cândva un dor...”. Am reprodus două din cele șase strofe ale acestei „doine”, în

care cuvântul trist ar voi să contureze, din capul... locului, mai mult decât o stare individuală de spirit: o „viziune” asupra ethosului autohton.

Iată-ne ajunși la penultimul poet din broșură: Paul Simion. Nici despre el, nicăieri – nimic. Doar ce urmează: „Ca într-un val mă scufund în tristețe./ Pe mări, corăbii naufragiază acum/ în morminte săpate adânc de ape./ Să ne rugăm pentru somnul înecaților./ [...]. Nu mă lăsa singur, moartea e la ușe,/ s'a lipit ca o umbră de peretele umed./ Are în mâini un laț lunecos ca un șarpe./ Să ne rugăm pentru iertarea sinucigașilor...”. Am citat strofele a doua și a patra din Rugăciune de seară (pentru Anca).

Peste aceste Game coboară o cortină „glorioasă”: Cântec ucigaș – devenit parte din Noaptea geniului (1942) – îl reconfirmă pe vagabondul genial care a fost Dimitrie Stelaru (1917-1971): „Odată într'un obosit și neprimitor oraș/ din preistorie coborât/ înflorise steaua unui cântec ucigaș./ [...]./ Și cântecul ucigaș rățăcea pe buzele adormite/ strivind înserarea orașului. [...]. / Dar regele mânji cu var poetul/ și-l asvârli în sânul mării – era un ucigaș poetul,/ un ucigaș”.

S-ar putea spune că am rămas dator cu o lămurire referitoare la Ion Velicu, cel căruia doi dintre „ocupanții” broșurii – George Druțu și Grigore Lăzărescu – îi dedică, probabil din afinitate, versurile lor. Poet și publicist din a cărui „operă” am identificat un remarcabil ciclu poematic: Lucreția Bugeac, finalizat la data de 19 mai 1940 și apărut tot sub egida „Apă vie”, la 15 iunie același an, Ion Velicu a emigrat după război, colaborând intermitent la reviste ale exilului românesc din anii '50-'70 ai secolului trecut. Misterioasa femeie pe care autorul o invocă, o imploră, după care tânjește în timp ce o dojenește: „Lucreția Bugeac, când ai întors privirea,/ tu, numai lumină și cântec, ai ucis iubirea./ [...]./ ...te'nspăimântai că poetul e așa de sărac?/ Dac'ai fi rămas lângă el,/ n'ar fi azi calic, păduchios și mișel”, sfârșind prin a o anatemiza: „Soarele să te ardă, vântul să te bată...”, nu-i exclus să fi fost o iubită reală, care l-a lăsat baltă. Prin nefericirea autocultivată și „mizerabilismul” afișat, Ion Velicu își asociază statutul de „poet damnat”, unul indubitabil talentat, capabil să se avânte liric la modul... epic. Geo Dumitrescu l-a recenzat elogios în nr. 2/1941 al efemerului, dar excepționalului bilunar „Albatros”.

Despre autorul copertei, Tristan Trestioreanu (numele – real ori inventat – sună bine!), nu putem furniza nici o informație. Ca și despre Horia D. Rotaru, care apare, fără motivație plauzibilă, în colofonul editorial.

Titlul atribuit prezentului demers istorico-literar – Game... minore – poate echivala cu o judecată valorică în nuce, pe care o dezvolt... sintetic acum, subliniind că tonalitatea predominant gravă a acestor poezii e în acord cu percepția întunecată, comună tuturor autorilor comentați, asupra existenței noastre, marcată în mod inexorabil de tristețe, suferință, destrămare și moarte. Așadar, la ce bun... Apă vie ?

în: „România literară”, apr.-mai, nr. 29 / 2017

vezi și

<http://theorogin.blogspot.ro/p/cronici.html>